

Mednarodni posvet v organizaciji italijanskih in slovenskih ustanov

Ohraniti spomin na taborišče v Viscu je državljanska in moralna dolžnost!

Pristno, prepričljivo in močno je sporočilo, ki ga želi v zadnjih tednih glasno in odločno posredovati civilna družba v vasi Visco pri Palmanovi. Kot znano, je tam bilo od februarja do septembra 1943 eno izmed zloglasnih Ducejevih koncentracijskih taborišč, ki jih italijansko zgodovinopisje šele odkriva. Leto kasneje se je v isti furlanski vasi, ki danes šteje 700 prebivalcev, rodil Ferruccio Tassin, poznan in cenjen zgodovinar, prodoren izobraženec, časnikar in pisatelj, vnet zagovornik načela, da smo to, kar smo bili, in kulturnega bogastva, ki se rojeva iz sožitja. Zato spomina ne smemo brisati. Prav Tassin je duša vrenja, ki že nekaj časa postavlja polena pod noge krajevni občinski upravi, ki bi rada 140 tisoč kvadratnih metrov obsežno vaško četrt Borgo Piave z dolgo in trpljenja polno zgodovino zdesetkala, prodala, namenila najrazličnejšim drugim objektom (govori se o stanovanjih, skladiščih, parkiriščih), prisotna sta bila tudi predsednik

in torej izbrisala. Na pobudo društva Terre sul Confine iz Vissa, središča Gasparini iz Gradišča in društva Acli iz Romansa je prejšnji petek, 23. maja, potekalo v rekreacijskem središču Umberto Miniussi v Viscu mednarodno srečanje, na katerem so prireditelji žeeli osvestiti javnost z zadevo in pa sprožiti širši razmislek o njej. Naravnost prese netljivo je, koliko italijanskih in slovenskih društev in ustanov je podprlo pobudo: od SSO-ja in SKGZ-ja do ZSKP in ZSKD, Slovenske prosvete, NŠK, ZCPZ, od Kulturnega doma Gorica in Kulturnega centra Lojze Bratuž do društva Concordia et Pax in goriške Katoliške akcije, krožkov Acli iz Rude, Palmanove, Fiumicella in Ronk, revije Nuova Iniziativa Isontina, Študijskega središča A. Rizzatti, Italia Nostra idr. S svojo navzočnostjo in odkrito besedo sta prizadevanja pobudnikov podprtli slovenska konzulka Tanja Mljač in hrvaška konzulka Mirjana Matanić; prisotna sta bila tudi predsednik

SSO Drago Štoka in predsednik goriške pokrajinske konzulte za Slovence Peter Černic. Zgodovinar Dario Mattiussi je uvodoma orisal dolgo zgodovino Borga Piave, prizorišča trpljenja, na katerega ne smemo pozabiti. Prebral je pisno sporočilo zgodovinarja Carla Spartaca Capogreca, avtorja knjige I campi del Duce, pokrajinskega odbornika Marka Marinčiča in Borisa Pahorja, ki je organizatorje spodbudil, naj ohranajo spomin na grozodejstva, ki jih je povzročil fašizem v naši deželi. Po zaslugu nekaterih italijanskih in slovenskih zgodovinarjev se o fašističnih taboriščih danes končno nekaj ve, še vedno pre malo pa se govori, je sklenil Mattiussi. Naša državljanska in moralna dolžnost je zaščiti spomin. Sociolog Moreno Zagò s tržaškega vseučilišča je obrazložil, da se spomin oz. simboli neke družbene skupnosti danes hitro spreminjajo tudi zaradi ekonomske in kulturne globalizacije. Take kraje spomina pa je vendarle možno rešiti pred po-

Foto DPD

riščih v Gonarsu in na Rabu. Do krajevnih upraviteljev se je brez obotavljanja izrazil kritično, češ da nimajo niti kančka politične inteligence, če ne pomislijo na to, da bi Borgo Piave primerno ovrednotili. Za to "mikroskopsko vas", je rekel, bi to bila edina perspektivna priložnost. Z velikim spoštovanjem je spregovoril o interniranih Slovencih in Hrvatih, med katerimi je bilo veliko umetnikov, izobražencev in šolnikov; namen fašističnega režima je bil etnično čiščenje, izbrisati je bilo treba "sol naroda", kar je "velika sramota za našo domovino", je dodal. Mladi morajo vse to spoznati in vedeti! Rešiti je treba še obstoječe sledovne taborišča, še globlje raziskovanje o tem in drugih taboriščih in mejah, tudi duševnih. Visco ni izoliran otok; pomislimo na Rižarno, Gonars in druge kraje trpljenja. Spomin zahteva odgovornost, da vsaj premislimo, preden kaj ukrenemo. Na koncu je Tassin prebral nekaj samozavestnih stihov Alojza Gradnika iz časa fašizma, Ljubke Šorli, ki kljub tragediji ni poznala sence sovrašča, in kanonika Andreja Marušiča, ki je ob koncu 19. stoletja pisal - "perfekten Goričan"! - v slovenščini, furlanščini in italijsčini. Vrniti bi se morali v tako kulturno in družbeno ozračje, je zatrdiril Tassin. Za to pa je potrebno na tej zdravi osnovi ohranjati spomin, zgodovino še naprej preucavati in se srečevati. Na koncu je prisotne toplo povabil na družabnost: "Pomenljivo je skupaj jesti doma spečen kruh"...

DD